



ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ



ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Σκουριασμένα βράχια
κομμένα με μαχαίρι
τελειώνουν ξαφνικά.

Στο χάος.

Ύστερα τίποτα.

Κει που έπρεπε να υπάρχει ένας Κόσμος
κει που υπήρχε ένας ολόκληρος Κόσμος.

(Δ. Γαβαλάς, Κυκλάδες II)

Σίκινος

Τ Ω Ν Κ Υ Κ Λ Α Δ Ω Ν Σ Τ Ο Λ Ι Σ Μ Α

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΜΑΙΡΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ - ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλολόγος, Δρ. Αρχαιολογίας
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ

Ένα νησί ήσυχο σαν τα καλοκαιρινά μεσημέρια, λευκό κι αστραφτερό σαν τον αφρό των κυμάτων, βαθυγάλαξο σαν τα μουσικά ποιήματα του Οδυσσέα Ελύτη, ένα νησί προκλητικά αγνό και ανεπιτήδευτα όμορφο, γι' αυτό και άκρως ερωτικό, αυτό είναι η Σίκινος. Ο ποιητής του ελληνικού ήλιου και της θάλασσας σ' αυτό το μικρό, βράχινο κομμάτι των Κυκλάδων ζήτησε να γίνει το εκκλησάκι της **Παναγίας της Παντοχαράς** που "φύλαγε καλού-κακού για χάρη του στο βορειοδυτικό της ντουλαπάκι το θαλασσάκι". Τυχαία; Όχι βέβαια. Ό,τι σημαίνει η λέξη "Κυκλάδες" είναι η Σίκινος. Πέτρα και Φως. Ιστορία και Πολιτισμός. Προικιά σπάνια και πολύτιμα που οι κάτοικοι, λιγοστοί σήμερα, τα τιμούν και τα σέβονται και ας είναι οι καιροί χα-

λεποί και οι Σειρήνες του ευδαιμονισμού και του καταναλωτισμού μαυλιστικές. "Στη Σίκινο έρχεται κόσμος επιλεκτικά γι' αυτό που τους προσφέρει το νησί, δηλαδή την ησυχία, την ηρεμία, το καλό φαγητό και την καλή θάλασσα, με δυο λόγια για ξεκούραστες, ποιητικές διακοπές" θα μου πει ο πρόεδρος **Γιώργος Μάναλης**, όταν με προσκάλεσε και με φιλοξένησε στον όμορφο ξενώνα του, τις "**Καμάρες**", που δημιούργησε στο λιμάνι της Σικίνου, την **Αλοπρόνοια**. "Ο κόσμος λάτρευε αυτό το ύψος του νησιού και συνέβαλε στη διατήρησή του. Έχουν λοιπόν τεθεί κάποιοι άγραφοι κανόνες μεταξύ των επισκεπτών και των ντόπιων που ασχολούνται με τον τουρισμό κι αυτοί οι κανόνες τηρούνται απαρέγκλιτα. Έτσι η ποιότητα στην παροχή υπηρεσιών σε συνδυασμό με την περίφημη φιλοξενία από τη μια και η ιστορία και ο πολιτισμός που αναδεικνύονται



Γῆδρο με ορθάνοιχτες φτερούγες έτοιμο να πετάξει και να καθεί σπη γαλάζια αγκαλιά της θάλασσας θυμίζει από μακριά η Χώρα της Σικίνου.

Μοναδικά ελληνικός ο συνδυασμός των χρωμάτων. Μπράβο στον καλλιτέχνη, την Άνοιξη, που έντυσε με κίτρινη φορεσιά τη σικινιώτικη γη.

βάσει σωστών προδιαγραφών από την άλλη κάνουν τη Σίκινο ξεχωριστή".

Η επιθυμία μου να γνωρίσω τη Σίκινο ήταν παλιά. Φανατικά λάτρης των κυκλαδίτικων νησιών, ειδικά αυτών που συνδυάζουν μόνον τρία χρώματα, το λευκό των σπιτιών, το μπλε του ουρανού και της θάλασσας και το καφεκίτρινο της λιοκαμένης γης, είχα ταξιδέψει σχεδόν σε όλα. Έμενε η Σίκινο και η Κίμωλος. Την επιλογή μου να επισκεφτώ τη Σίκινο το περσινό καλοκαίρι επίσπευσε η φωτογραφία ενός περιέργου οικοδομήματος μέσα σε ένα τοπίο ξερό και άνυδρο. Ένα μνημείο εντυπωσιακό - στην πραγματικότητα πρόκειται για δύο μνημεία σε ένα - που με εκπληκτικό τρόπο δένει διαφορετικές εποχές, πολιτισμούς και νοοτροπίες. Άνετοι οι Σικινιώτες και τολμηροί στις επιλογές τους ένωσαν ένα ρωμαϊκό μασωλείο κι ένα χριστιανικό ναό κι έφτιαξαν μια "φωλιά" για τη Θεοτόκο στο πιο αρχαίο κομμάτι του νησιού. Να 'ταν άραγε εκείνος ο τρελούτσικος θεός, ο Διόνυσος, που τους ενέπνευσε αυτό το συνονθύλευμα; Ίσως. Η Σίκινο ήταν υπό την προστασία του τα αρχαία χρόνια. Και γιατί η ωραία "τρέλα" του (η "μανιά") να μην έχει περάσει στο DNA και των νεότερων γενεών αναρωτιέμαι ήδη χορτασμένη από την ομορφιά του τοπίου που δονούσε όλες μου τις αισθήσεις κατά τον περίπατό μου από το **Κάστρο** έως την **Επισκοπή**, ένα δρόμο μιάμισης ώρας περίπου που προτίμησα να τον

κάνω με τα πόδια ακολουθώντας το παλιό μονοπάτι.

Παλιές μαρτυρίες αναφέρουν ότι το αρχικό όνομα του νησιού ήταν **Οινόη**, δηλαδή οινοφόρος. Είναι προφανές ότι τούτο σχετίζεται με το Διόνυσο και τον ζείδωρο οίνο. Ο συγγραφέας όμως **Ζαφείριος Γαβαλάς** στο έργο του "*Η νήσος Σίκινο*" σημειώνει, πως το πιθανότερο είναι να ονομάστηκε το νησί Οινόη από τους Έλληνες κατοίκους της και πως προγενέστερα ονομαζόταν Σίκινο, όνομα που του έδωσαν οι πρώτοι οικιστές του που ήταν Κρήτες. "*Σίκινο λεγόταν ο ευρετής της σατυρικής ορχήσεως της τελουμένης προς τιμήν του μετά του Διονύσου βραδυτέρου ταντισθέντος Σαβαζίου θεού, του οποίου η λατρεία εν Σικίνω τεκμηριούται εξ επιγραφής. Η όρχησις εκαλείτο Σίκι(ν)ις και Σικι(ν)ισταί οι οχούμενοι Σάτυροι. Και ονόματα Σατύρων εν επιγραφαίς και μάλιστα επί αγγείων επικυρούσι την υπόθεσιν ότι το όνομα της μικράς ημών νήσου πρέπει να σχετισθεί με τη λατρεία του Διονύσου (Σαβαζίου) ήτις μετά της καλλιουργείας της αμπέλου εισήχθη εις αυτήν εκ Κρήτης όπως και εις άλλας νήσους του Αιγαίου*" διαβάζουμε στην εμπειριστατωμένη μελέτη του καταγόμενου από τη Σίκινο συγγραφέα. Στη μυθολογία βέβαια το νησί ονομάζεται Οινόη και λέγεται πως σ' αυτό προσάραξε το σεντούκι με τον Θόαντα, το βασιλιά της Λήμνου, που η κόρη του η Υψιπύλη έριξε στη θάλασσα για να τον σώσει από





τις Λήμνιες που έσφαζαν με μανία όλα τα αρσενικά του τόπου τους. Στην Οινόη ο Θόας έσμιξε με μια ναϊάδα και αυτή του έκανε ένα γιο, τον **Σίκινο**. Από τότε το νησί μετονομάστηκε σε Σίκινο.

Η σχέση του νησιού με το Διόνυσο είναι αναμφισβήτητη κι αυτό είναι ολοφάνερο στα αμπέλια και στο καλό κρασί, τα οποία κάποτε αφθονούσαν στο νησί. Και σήμερα βέβαια βρίσκει κανείς πολύ καλό κρασί που κάποιοι από μεράκι φτιάχνουν, για να συνεχισθεί η παράδοση.

Η Σίκινο βρίσκεται ανάμεσα στην Ίο και τη Φολέγανδρο, απέχει δε ελάχιστα από τα δύο νησιά. Ίσως γι' αυτό κάποιοι επιλέγουν να την επισκεφτούν σε μονοήμερες κρουαζιέρες που ξεκινούν είτε από το ένα είτε από το άλλο νησί. Λάθος επιλογή, γιατί μια βιαστική και οπωσδήποτε όχι ουσιαστική ματιά μάλλον αδικεί αυτό το τόσο "καθαρό", κυριολεκτικά και μεταφορικά, κυκλαδίτικο νησί.

Ακόμα και το λιμάνι του με το ενδιαφέρον όνομα "**Αλοπρόνοια**" αποτελεί μια καλή ει-

σαγωγή με την πεντακάθαρη αμμουδερή παραλία και τα γραφικά ταβερνάκια που βγάζουν τα τραπεζάκια πάνω στην άμμο κάτω από τα αρμυρίκια. Ποιότητα στο φαγητό - πολύ συχνά μνημονεύω τη φοβερή κρεμμυδόπιτα και τις τραγανές πατάτες του **Γιάννη Χαλκέα** - αλλά και στη διαμονή. Στην Αλοπρόνοια μπορεί κανείς να βρει καταλύματα αξιοπρεπή, με χρώμα και ομορφιά που δείχνουν, πως οι ιδιοκτήτες τους τα έκτισαν με σεβασμό στην παράδοση και το περιβάλλον.

Από την Αλοπρόνοια μπορεί να πάρει κανείς το καρβάκι και να περιηγηθεί στα μονοπάτια της θάλασσας που οδηγούν σε πανέμορφες παραλίες με σμαραγδένια νερά, βράχια που λες και τα σμίλεψε το έμπειρο χέρι ενός καλλιτέχνη και σπηλαιώδη ανοίγματα που προσφέρουν δροσιά και δημιουργούν διάθεση για εξερεύνηση: **Άη Γιάννης**, **Άη Παντελεήμονας**, **Άη Γιώργης** (εδώ υπάρχει κι ένα συμπαθέστατο ταβερνάκι), **Σαντοριναίικα**, **Μάλτας**. Κοντινές μεταξύ τους οι παραλίες,

Απόψεις της Αλοπρόνοιας, του όμορφου λιμανιού της Σικίνου.





άλλωστε το διάστημα μεταξύ των δύο ακρωτηρίων του νησιού, του Μάλτα βορειοανατολικά και του Κάστελλου ή Καρά νοτιοδυτικά είναι 14 χλμ. και ο περίπλους 17 ναυτ. μίλια, προσφέρουν ευκαιρίες για απομόνωση κι ενδοσκοπήση μετά από ένα αναζωογονητικό κολύμπι - κάθαρση ψυχής, μυαλού και σώματος - ή για νυχτερινά αυτοσχέδια πάρτι.

Αναμφίβολα η Σίκινος προσφέρεται για εκείνους που αγαπούν τη φύση και κατ'επέκταση την πεζοπορία. Υπάρχει βέβαια ένας ασφαλτοστρωμένος δρόμος που ενώνει την Αλοπρόνια με τη Χώρα κι ένας χωμάτινος που ενώνει τη Χώρα με την Επισκοπή, ωστόσο η εμπειρία του να ανέβει ή να κατέβει κανείς μέσα από τις

να συγκρατείται η θερμοκρασία της μέρας και να ευδοκιμούν καλύτερα οι καρποί, συμβάλλουν σ' αυτή την ερεθιστικά άγρια ομορφιά του νησιού. Την ισορροπεί βέβαια το λευκό των σπιτιών της Χώρας που γαληνεύει τις αισθήσεις και τις αφήνει να ξανοιχτούν στο πέλαγο το απέραντο κι απέθαντο.

Τρεισήμισι χιλιόμετρα από τον όρμο της Αλοπρόνιας και σε υψόμετρο 270 μ. η Χώρα της Σικίνου ξεδιπλώνει εμπρός στον επισκέπτη τις χάρες και την ιστορία της. Τρεις συνοικισμοί τη συνθέτουν: το **Κάστρο**, το **Βουνί** και το **Χωριό**. Βέβαια ο αρχαίος οικισμός του νησιού δεν βρισκόταν εδώ αλλά στο νοτιοδυτικό μέρος του, στην περιοχή της σημερινής **Αγίας Μαρί-**

Οι πεζούλες με τις ξερολιθιές μοιάζουν με πτυχώσεις στο ύψος της γης. Πρόκειται για δυναμική ανθρώπινη επέμβαση στο έργο της φύσης, για να μπορέσει να δώσει η γη τους ωραίους καρπούς της.



πεζούλες είναι μοναδική, καθώς τον συνοδεύουν ο βόμβος των μελισσών και οι μυρωδιές από αγριοβότανα, θυμάρι και ξερό χόρτο.

Τούτες οι πεζούλες με τις πλευρικές ξερολιθιές είναι εκπληκτικές. Δίνουν την εντύπωση πτυχώσεων στο ύψος της γης και είναι πολλές, πάρα πολλές, αλλά χέρσες. Φαντάζομαι την εικόνα τους παλαιότερα, όταν ήταν φυτεμένες με τα καλά που η σικινιώτικη γη έδινε απλόχερα, τότε δηλαδή που τη φρόντιζαν οι πολλοί κάτοικοί της. Καθαρά κυκλαδίτικο χαρακτηριστικό οι πεζούλες με τις ξερολιθιές που προσφέρουν αντιστήριξη, για να μην παρασύρεται το χώμα από τις νεροποντές αλλά και για

νας. Επιλεγμένη για λόγους προστασίας η περιοχή - η θέση είναι εντελώς απρόσβλητη από τη δυτική και βορειοδυτική πλευρά εξ αιτίας του ότι είναι πολύ απόκρημνη ενώ το επικλινές του εδάφους στο ανατολικό και νοτιοανατολικό μέρος παρείχε εύκολη άμυνα με την αρωγή κι ενός ισχυρού τείχους του οποίου διακρίνονται πολλά λείψανα, μας λέει ο Ζ. Γαβαλάς - κατοικήθηκε από τους προϊστορικούς χρόνους, είναι δε σαφές ότι οι κάτοικοί της ανέπτυξαν εδώ έναν αξιοπρόσεκτο πολιτισμό, όπως μπορούμε να συναγάγουμε από διάσπαρτα λείψανα, οικοδομικά και άλλα. Συστηματικές ανασκαφές δεν έχουν γίνει ακόμα στο νησί. Αρχαίος οικισμός, μικρό-



Η "βόλτα", το σοκάκι με την περισσότερη κίνηση στη Χώρα. Κουβεντούλα, καφεδάκι, ουζάκι και ... ταβήακι. Τέτοια ζωή είναι ωραία!

ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

Αισθαντικά όμορφη η Χώρα της Σικίνου.

τερος και πτωχότερος, είχε αναπτυχθεί και στην περιοχή του βορειοανατολικού ακρωτηρίου στη θέση **Παλαιόκαστρο**, όπως δείχνουν ορισμένα ερείπια οικιών και δεξαμενών που εντοπίστηκαν εδώ.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στην πανέμορφη Χώρα που ξεπροβάλλει σε μια στροφή του δρόμου σαν γλάρος με ολάνοιχτες φτερούγες που στάθηκε να ξαποστάσει και να ανανεώσει τις δυνάμεις του για την αέναη αναζήτηση. Σταμάτησα κι εγώ να ξαποστάσω εκεί ακριβώς που ενώνονται οι δύο συνοικίες της Χώρας, του Κάστρου και του Χωριού. Εκεί ακριβώς που η θέα του πελάγους καταργεί το νόμο της βαρύτητας και μετέωρος αφήνεις το βλέμμα σου να πλανηθεί στο απέραντο γαλάζιο, για να συναντηθεί με άλλα βλέμματα από τα αντικρινά νησιά του πελάγους. Εκεί ακριβώς όπου βρίσκεται το καφε-ζαχαροπλαστείο του **Ζαχαρία** με την ποικιλία των γλυκών του κουταλιού, τα εξαιρετικά παστέλια που τα κάνει ξεχωριστά το πορτοκάλι και το μύγδαλο, τα "διαγκουρένια", ένα τοπικό γλυκό με ψίχα καρπουζιού λιωμένη και ανακατεμένη με ζυμάρι και σουσάμι και βεβαίως το ανεπανάληπτο γιαούρτι με



μέλι.

Μπήκα στο Κάστρο, η ζωή του οποίου άρχισε στο β' μισό του 15ου αι., από το "**Παραπόρτι**", τη μικρή είσοδο στη νοτιοδυτική γωνία του. Η άλλη, η κύρια, η μεγάλη είσοδος, η "**Πόρτα**" που ήταν στη νοτιοανατολική γωνία δεν σώζεται, όπως δεν σώζονται και τα σπίτια στο εσωτερικό του Κάστρου. Όλα έχουν κατεδαφισθεί. Αδυσώπητα στοιχειά ο χρόνος και η φτώ-



χεια κατέστρεψαν τη μνήμη. Αντιστάθηκε μόνο το **"Σπίτι του Θεού"**, ο τρίκογχος τρουλαίος ναός του **Τιμίου Σταυρού** ή της **Παντάνασσας**. Με ιδιαίτερη αγάπη και λατρεία οι Σικινιώτες φροντίζουν το ναό που ιδρύθηκε στα 1787. Αστράφτει στο φως του ήλιου το λευκό του ασβέστη που ανανεώνεται πολύ συχνά. Γυαλίζει το έντονο μπλε του τρούλου. Μοσχοβολάει ο τόπος από τα γεράνια, τους βασιλικούς και

τις πικροδάφνες, εξωτερικά. Εσωτερικά, η εκκλησιά με το θαυμάσιο, ξυλόγλυπτο, επιχρυσωμένο τέμπλο, μυρίζει λιβάνι και αγιοκέρι χειροποίητο. Θαυμάζω τα όμορφα κεριά που έχουν το χρώμα του κρόκου και δε μοιάζουν με τα συνηθισμένα. Η νεωκόρισα, μια γλυκύτατη γυναίκα, βρίσκει την ευκαιρία να μου μιλήσει για την παρασκευή του κεριού.

"Το κεριό όπως το παίρνουμε από τους με-



Συγκεντρωμένοι όλοι οι κάτοικοι του νησιού στην πλακόστρωτη πλατεία του Κάστρου παρακολουθούν με περηφάνια και συγκίνηση τη γιορτή της 25ης Μαρτίου που ετοιμάσαν δάσκαλοι, καθηγητές και μαθητές της Σικίνου (πάνω).

Σύμφωνα με μια ωραία συνήθεια η ιερή εικόνα της Παντάνασσας φιλοξενείται με τιμή και δόξα για ένα χρόνο στο σπίτι του "πανηγυρά" (κάτω).

Ο ιερέας Σπυρίδων Βουρλάκος προσέρχεται στο ναό της Παντάνασσας που στολίζει από το 1787 την πλατεία του Κάστρου.

λισσοκόμους είναι μια μάζα, μου λέει. Το βγάζουμε στον ήλιο κι αυτό μόλις πνυρώσει, μαλακώνει κι έτσι μπορούμε να κόψουμε με το μαχαίρι ποσότητα ανάλογη με τις διαστάσεις του κεριού που θέλουμε να φτιάξουμε. Στη συνέχεια έχουμε έτοιμο το

φντίλι που πρέπει να έχει μήκος όσο το κερί. Με το πλαστήρι πλάθουμε το κερί και μετά το διπλώνουμε βάζοντας μέσα το φντίλι. Θέλει βέβαια μεγάλη προσοχή πάνω στη μύτη, για να γίνει ωραίο. Μετά το αφήνουμε σε μια μεριά, για να παγώσει και





Η μελισσοκομική είναι ο μεγάλος έρωτας της Άννας Βενιέρη. Μέχρι να ανθίσει το θυμάρι οι μέλισσες τρέφονται από τους ασφόδελους.

Στέρνα γεμάτη με φελλούς που επιπλέουν στο νερό. Οι φελλοί διευκολύνουν τις μέλισσες στην προσπάθειά τους να ξεδιψάσουν.

Σουσάμι, αμύγδαλα και φυσικά εκλεκτό θυμαρίσιο μέλι. Ιδού τα συστατικά του πεντανόστιμου σικινιώτικου παστελιού που έφτιαξε και μας πρόσφερε πάνω σε φύλλα ρεμονιάς η Άννα.



κατόπιν είναι έτοιμο για να το ανάψουμε. Το Δεκαπενταύγουστο, στη γιορτή της Παναγίας και την Κυριακή της Ορθοδοξίας φτιάχνουμε πολλά κιλά, 200-300 κιλά κερδί, γιατί ο καθένας κάνει το τόμα του και το πάει στην Παναγιά".

Ευλογημένη η μέλισσα και τα προϊόντα της σκέφτηκα και θυμήθηκα πάλι το εξαιρετικό παστέλι που είχα δοκιμάσει στο καφε-ζαχαροπλαστείο του Ζαχαρία. Από εκεί προμηθεύονται τα παστέλια και τα δύο νεαρά παιδιά που άνοιξαν στο στενάκι, πολύ κοντά στην εκκλησία, το "Ανέμελο", ένα συμπαθέστατο μπαράκι-καφενείο που αντικατοπτρίζει τον έρωτά τους για το νησί και την ποιότητα ζωής που βρήκαν σ' αυτό. Εδώ μπορείς να ευχαριστη-







θείς ατέλειωτες παρτίδες τάβλι, εφημερίδα, κουβεντούλα, γλυκά και καφέδες. Κι όσο για φαγητό, ψητά και μαγειρευτά, θα βρεις στο παραδίπλα στενάκι, στο **"Στέκι του Γαρμπή"** ή στην **"Κληματαριά"**.

Όπως είπαμε, στο εσωτερικό του Κάστρου όλα τα σπίτια έχουν κατεδαφιστεί, διατηρούνται όμως τα διώροφα σπίτια της βόρειας και της δυτικής πλευράς. Σε μια τέτοια τυπική διώροφη οικία του μεσαιωνικού οχυρωμένου οικισμού στεγάζονται στο μεν ισόγειο η Κοινότητα της Σικίνου, στον δε όροφο η Συλλογή Βυζαντινών Αρχαιοτήτων που δημιούργησε η 2η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού υπό την επίβλεψη της Επιμελήτριας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, **Αγγελικής Μητσάνη**. Είχα την καλή τύχη να τη συναντήσω και να συνομιλήσουμε αρκετές φορές μιας και την περίοδο που ήμουν στο



Το μοναστηριακό συγκρότημα της Επισκοπής αποτελεί μία από τις τρεις ενότητες στη φωτογραφική έκθεση της Συλλογής Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στο Κάστρο της Σικίνου.

Άποψη του Χωριού μέσα από το θαυμάσιο αυτό περιθύρωμα, ό,τι απέμεινε από κάποιο αρχοντόσπιτο του 17ου-18ου αι. στον οικισμό του Κάστρου.

νησί επιτηρούσε τις εργασίες συντήρησης στο ναό του Χριστού ή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος κοντά στη Χώρα και ήταν αυτή που με ξενάγησε στην ενδιαφέρουσα και με ωραίο τρόπο παρουσιασμένη συλλογή εικόνων κυρίως της βυζαντινής και μεταβυζαντινής Σικίνου.

Δεν είναι όμως μόνο η συλλογή που παρουσιάζει ενδιαφέρον, είναι και ο ίδιος ο χώρος που μας προσφέρει πληροφορίες για το πώς ήταν τα σπίτια του μεσαιωνικού οικισμού. Μαθαίνουμε λοιπόν πως είχαν ανεξάρτητη είσοδο και αποτελούνταν από την τυπική σάλα, δύο δωμάτια κι ένα βοηθητικό χώρο μαγειρείου. Στη σάλα ο επισκέπτης έχει την ευκαιρία να δει μια φωτογραφική έκθεση όπου παρουσιάζονται οι βυζαντινές εκκλησίες του νησιού, η **Επισκοπή** που από μόνη της αποτελεί μια ενότητα και η μεταβυζαντινή Σικίνος με το Κάστρο. Στα δύο μικρότερα δωμάτια στο βάθος εκτίθενται έργα που "μιλούν" για τη μεταβυζαντινή ζωγραφική της Σικίνου.

Συγκεκριμένα εκτίθενται δεκατρείς εικόνες, δύο βημόθυρα κι ένα πέραςμα Ωραίας Πύλης που χρονολογούνται στον 17ο, 18ο και 19ο αι. Ιδιαίτερης σημασίας είναι οι εικόνες που ζωγράφησε ο ιερέας αγιογράφος **Αντώνιος Σκορδύλης** (1674-1731) κι αυτές που θεωρείται ότι ζωγράφησε ο **Αγάπιος Πρόκος**, γνωστός και ως Δευτερεύων Σίφνου (μέσα 18ου αι.-1829). Ολόκληρο το κτίριο είναι ιδιοκτησία της Κοινότητας Σικίνου, η οποία παραχώρησε τον όροφο στην Εφορεία για τη δημιουργία της Συλλογής. Θα πρέπει οπωσδήποτε να σημειώσουμε πως η αποκατάσταση του κτιρίου έγινε με την ευγενική χορηγία της **κας. Όλγας Αρσενικού**.

"Στη Σίκινο έχουν εντοπισθεί μέχρι τώρα έξι βυζαντινές εκκλησίες, μου είπε η κ. Μητσάνη. Οι εκκλησίες αυτές διασώζουν τον αρχικό τοιχογραφικό τους διάκοσμο που μπορεί να χρονολογηθεί στον 13ο και 14ο αι. Πρόκειται για τον Αγ. Νικόλαο στις Ράχες Κατέρου (1299/1300), για την Πα-



ναγία στη Συκιά κοντά στην Αλοπρόνοια, το Χριστό ή Μεταμόρφωση του Σωτήρος κοντά στη Χώρα, τον Άγιο Στέφανο κοντά στο Χωριό, την Αγία Άννα που αποτελεί παρεκκλήσι της Επισκοπής και τον Άγιο Γεώργιο κοντά στην Επισκοπή (1351/52). Το ενδιαφέρον είναι ότι η τοιχογράφηση των ναών έγινε από ντόπιους ζωγράφους με τη χορηγία απλών ανθρώπων, όπως ο ιερέας Γεώργιος με τη σύζυγό του στο ναό του Αγ. Γεωργίου ή το ζεύγος κτητόρων στο ναό του Αγ. Στεφάνου. Κλείνοντας την παρουσίαση η κ. Μητσάνη μου τόνισε ότι σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Κυκλάδες ο σχετικά μεγάλος αριθμός των βυζαντινών

ξένοι περιηγητές την περιέγραψαν λεπτομερώς και με γλαφυρότητα. Από τους πιο αξιόλογους είναι αναμφίβολα ο **Τουρνεφόρ** που επισκέφτηκε το νησί το 1700. Αναφέρει ότι το νησί παρήγε αρκετό κρασί και ότι βρήκε εξαιρετικά τα χλωρά σύκα. Τι σιτάρι της Σικίνου ήταν το καλύτερο σε όλο το Αιγαίο και προφανώς η παραγωγή ήταν μεγάλη, γιατί οι Σικινιώτες έκαναν κι εξαγωγή. Το νησί καλλιεργούνταν και μάλιστα καλά και το κατοικούσαν διακόσια άτομα (προφανώς εννοούσε τον πληθυσμό του Κάστρου μόνο), τα οποία πλήρωναν στους Τούρκους ετήσιο φόρο 800 σκούδα. Σημειώνει δε πως

**Συννηθισμένη αλλή
πάντα όμορφη η εικόνα
με τα απλωμένα δίκτυα,
μέσα στα οποία οι
ψαράδες θα πιάσουν τα
παχταριστά ψάρια.**

ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

**Καλύτερα διατηρούνται
τα διώροφα σπίτια της
βόρειας και της δυτικής
πλευράς του Κάστρου.**

ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

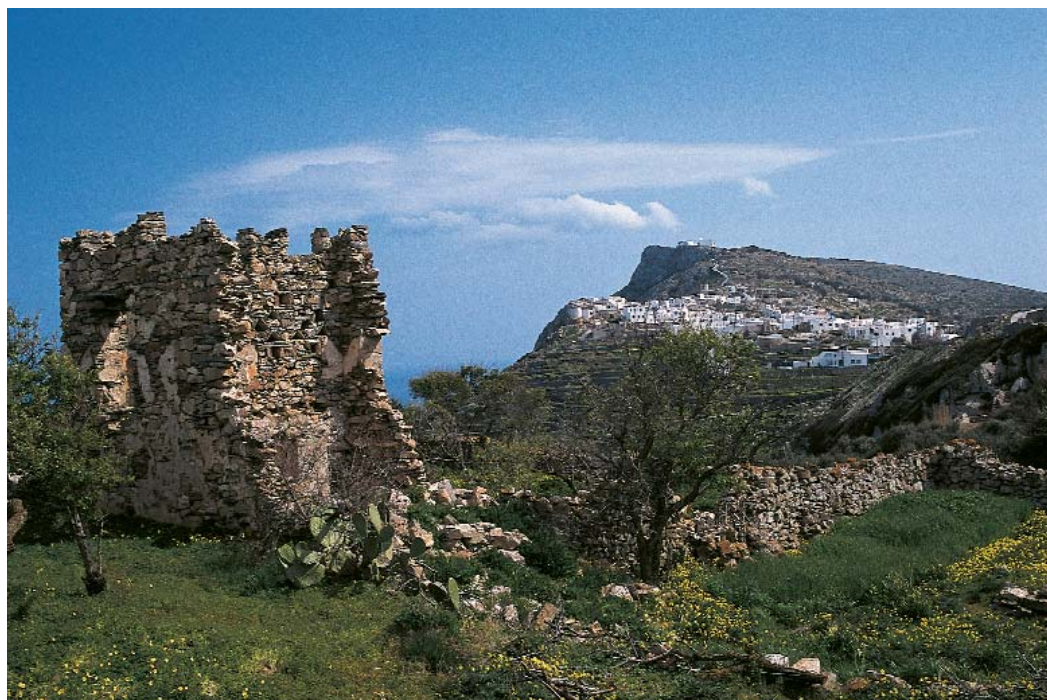


ναών για τη μικρή έκταση του νησιού καθιστά τους ναούς αυτούς ιδιαίτερα σημαντικούς για τη σκιαγράφηση της ιστορίας και της καλλιτεχνικής δημιουργίας κατά την περίοδο της λατινικής κυριαρχίας, η οποία για τη Σίκινο διήρκεσε από το 1207 έως το 1617".

Κατεβαίνω στο ισόγειο στα γραφεία της Κοινότητας φανερά εντυπωσιασμένη από το γεγονός ότι ένα τόσο μικρό νησί διαθέτει μια αξιοπρόσεκτη κι επιμελημένη Συλλογή κι αναζητώ πληροφορίες για το παρελθόν της Σικίνου. Τα ιστορικά στοιχεία είναι ελάχιστα. Η Σίκινο είναι μικρή, βραχώδης και φυσικά χωρίς λιμάνια. Αυτό έφταιξε και αγνοήθηκε από τους ιστορικούς; Φαντάζομαι πως όχι, αφού

Γάλλοι πειρατές είχαν εγκατασταθεί στο νησί και ότι είχαν νυμφευθεί ντόπιες, μολοντί το απαγόρευε το γαλλικό κράτος. Ο Γάλλος περιηγητής σημειώνει πως αποβιβάστηκε σε επισφαλή όρμο στη μεσημβρινή ακτή του νησιού που ονομαζόταν *San Bourgnias*.

Πράγματι **Αγία Μπουρνιά** ονομαζόταν παλαιότερα ο όρμος, σήμερα το λιμάνι, της Αλοπρόνοιας. Η ονομασία Αγία Μπουρνιά προέκυψε ειρωνικά, καθώς λένε, από τους Σικινιώτες που θέλησαν να κοροϊδέψουν έναν καθολικό ιερέα, ο οποίος επί Τουρκοκρατίας έχτισε στην ακτή ένα μικρό ναό, για να προσελκύσει τους κατοίκους τους νησιού στον καθολικισμό. Ο ναός δεν χρησιμοποιήθηκε, γιατί κανένας



Εκπληκτικά όμορφη η θέα του Κάστρου από την περιοχή με τον ερειπωμένο περιστεριώνα.

Ερειπωμένος και ο ανεμόμυλος, θύμα κι αυτός του πανδαμάτορα χρόνου. (δεξιά)

Σικινιώτης δεν ενέδωσε στον προσηλυτισμό.

Σύμφωνα με άλλη εκδοχή **Ιάκωβος Βουργών** ονομαζόταν κάποιος ιεραπόστολος που στα χρόνια της τουρκικής σκλαβιάς επισκεπτόταν τακτικά τα νησιά Ίο, Αμοργό, Σίκινο, Φολέγανδρο και Ανάφη και εμπύχωνε τους κατοίκους που τον λάτρευαν, γι' αυτό και οι Σικινιώτες έδωσαν το όνομά του στον όρμο και τον ονόμασαν Αγία Μπουρνιά, ύστερα Αλιαπρόνια και στη συνέχεια Αλοπρόνια. Παλαιότερα ορισμένοι λόγιοι έπλασαν τον τύπο Άνω Πρόνια, ο οποίος όμως δεν χρησιμοποιείται σήμερα.

Επτά δεκαετίες αργότερα ένας άλλος περιηγητής, ο **Πας φον Κρίεν**, αναφέρει πως το νησί είναι πιο ορεινό από τη διπλανή Φολέγανδρο, ότι δεν έχει λιμάνι και ότι κατοικείται από επτακόσιους κατοίκους. Μιλά για το εξαιρετικό σιτάρι και τα πανέμορφα σπίτια της Σικίνου, είναι δε ο πρώτος από τους περιηγητές που αναφέ-

ρει την Επισκοπή. Ο αρχαιολάτρης Γερμανός δεν παρέλειψε να ψάξει και για αρχαία κατάλοιπα και ως εκ τούτου μιλά εκ του ασφαλούς για ερείπια αρχαίων ακροπόλεων.

Μετά την ελληνική επανάσταση ο βαυαρός καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών **Λουδοβίκος Ρος** και ο γεωλόγος **Φίντλερ** κάνουν πιο εμπειριστωμένη έρευνα στο νησί, για το οποίο σημειώνουν ότι δεν ήταν πτωχό σε αγαθά, αντιθέτως, μολονότι πετρώδης η Σίκινος, ήταν αρκετά εύφορη και πως εξήγε κρασί, παρήγε πολύ καλό βαμβάκι, ωραίο λάδι, αξιόλογο κερί και μέλι αρωματικότερο και ευγευστότερο του Υμηττού, πως είχε όχι ασήμαντη πόλη και ναό και πως η έλλειψη λιμανιού ευθύνεται για τη μη ενασχόληση των ιστορικών με το νησί. Πάντως την πιο καλή κι εκτενή παρουσίαση του νησιού την έκανε ο τελευταίος των περιηγητών ο **Σκωττ Ο' Κόννορ** που περιδιάβασε τα ελληνικά νησιά το 1926 κι έφθασε και στη Σίκινο



φιλοξενούμενος του ιατρού Δ. Πλατή. Η θέα του πελάγου από τα αιχμηρά, πανύψηλα βράχια τον γοήτευσε γι' αυτό και δεν έπαψε να μιλά για το άγριο μεγαλείο τους. Τα στοιχεία αυτά που εντόπισα σε διάφορα παλαιά συγγράμματα, κυρίως όμως στο αξιόλογο έργο του Ζ. Γαβαλά, με οδήγησαν στον πρόεδρο της Κοινότητας, τον Γιώργο Μάναλη, από τον οποίο ζήτησα να μου σκιαγραφήσει το παρόν του νησιού. Από την κουβέντα μας κατάλαβα πως το αγαπά με τόση τρέλα, ώστε να εγκαταλείψει την Αθήνα, όπου μένει η οικογένειά

ιερέας του νησιού, τα τελευταία είκοσι τρία χρόνια έχουν γίνει μόνον τέσσερις-πέντε γάμοι στη Σίκινο. Λογικά κάποια στιγμή το σχολείο θα κλείσει. Το 2003 δεν μπήκε παιδί στην Α' Δημοτικού. Αν δεν αλλάξει κάτι σε έξι χρόνια το Δημοτικό θα κλείσει. Φρικτή η προαναγγελία θανάτου ενός σχολείου. Αναπόφευκτη συνέπεια όμως όταν δεν υπάρχει πολιτική υποδομή. "Τα διάφορα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης απευθύνονται στα "ρετιρέ" των Κυκλάδων, θα μου πει πικραμένος ο πρόεδρος. Εμείς δεν μπορούμε να τα απορ-



Πρόβατα βουτούν από το μόλο στη θάλασσα της Αθοπρόνοιας μια μέρα με νοτιά. για να ξεπλυθεί και να αφρατέψει το μαλλί τους. Το κύμα θα τα σπρώξει στην αμμουδιά. ΦΩΤ. Θ. ΣΚΑΜΠΑΒΙΡΙΑΣ

Σμαραγδένια νερά και μάρμαρα που λάμπουν σ' του ήλιου το άγγιγμα. Όχι τυχαία η θέση αυτή στα βόρεια του νησιού, απέναντι από το νησί Καθό(γ)ερος, ονομάζεται Γυαλίστά. ΦΩΤ. Θ. ΣΚΑΜΠΑΒΙΡΙΑΣ

του, και να επιστρέψει συνειδητά στη Σίκινο, γιατί όπως μου είπε δεν μπορούσε να δεχθεί ότι θα ήταν για πάντα υπάλληλος στην πρωτεύουσα. Στο νησί του έτσι κι αλλιώς είναι άρχοντας!

Έμαθα λοιπόν πως το νησί έχει περίπου 250 κατοίκους. Πολλοί Σικινιώτες βρίσκονται εδώ και πολλά χρόνια στη Γερμανία, στον Καναδά, στην Αμερική και στην Αυστραλία όπου αναζήτησαν εργασία και καλύτερους όρους ζωής. Το σημαντικότερο πρόβλημα του νησιού λοιπόν είναι το δημογραφικό. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν γύρω στα είκοσι παιδιά, μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου. Το οξύμωρο είναι ότι δημιουργήθηκε ένα νέο σχολείο, μεγάλο και σύγχρονο, ό,τι καλύτερο για την εκπαίδευση και τη μόρφωση των παιδιών δηλαδή, τη στιγμή που όπως μου είπε και ο πατήρ **Σπυρίδων Βουρλάκος**, ο

ροφήσουμε, γιατί δεν υπάρχει η υποδομή, δεν υπάρχει στελέχωση, δεν υπάρχει συνεταιρισμός".

Η αλήθεια είναι τραγική σ' αυτά τα μικρά διαμαντάκια του πελάγου μας με τους ήρωες κατοίκους τους που αγωνίζονται καθημερινά ακόμη και για πράγματα που θεωρούνται αυτονόητα. "Θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία" γράφει ο ποιητής Ανδρέας Κάλβος.

Λίγο πριν την ώρα του δειλινού είναι η καταλληλότερη στιγμή για να ανηφορίσει ο επισκέπτης το δρομάκι που οδηγεί στο μοναστήρι της **Παναγιάς της Χρυσοπηγής**. Αφού προσπεράσει τα τελευταία σπίτια του Κάστρου βλέπει στα αριστερά του το περιγράμμα της εκκλησιάς που ο Οδυσσέας Ελύτης ζήτησε να γίνει και να αφιερωθεί στην Παναγία την Παντοχαρά. Το σημείο είναι ονειρεμένο, καθώς η θέα





Μια τολμηρή ηλιακτίδα ξεφεύγει μέσα από το συννεφιασμένο ουρανό, για να φωτίσει το μοναστήρι της Χρυσοπηγής που βιγλίζει από ψηλά στεριά και θάλασσα. Το μοναστήρι αποτελούσε παλαιότερα καταφύγιο των κατοίκων κατά τις πειρατικές επιδρομές.

του πελάγου που βάφεται με τα χρώματα της λάβας όταν βασιλεύει ο βασιλιάς της μέρας και γίνεται ασημένιο όταν πάνω του χύνεται το φως του ολόγιου φεγγαριού είναι συγκλονιστική. Εκεί βέβαια που σου κόβεται η ανάσα και γίνεσαι θες δε θες ποιητής από την ομορφιά είναι στην κορυφή του λόφου όπου ορθώνει τα τείχη του το μοναστήρι της **Ζωοδόχου Πηγής**.

Τα βράχια που βουτάνε στο άπειρο και τα σκούρα νερά που δημιουργούν αξεδιάλυτες απορίες με έκαναν να νιώσω δέος. Ζαλισμένη ελαφρά πέρασα τη βαριά, ξύλινη εξώπορτα του μοναστηριού, πάνω από την οποία χάσκει η παραδοσιακή "ζεματίστρα" απ' όπου οι μοναχές περιέλουζαν με καυτό λάδι τους επίδοξους κατακτητές κι άρχισα να περιεργάζομαι το χώρο.

Εξαιρετικά περιποιημένη η μονή επιβάλλει σεβασμό και προσοχή. Οι αυλές, τα κελιά και το καθολικό λάμπουν από καθαρότητα, γιατί η "ψυχή" τους, ο κ. **Μιχάλης**

Παπαδάκης, τα φροντίζει με περίσσεια αγάπη. "Να σημειώσεις πως αγαπάω όλους τους ανθρώπους και πως είμαι καλός άνθρωπος" μου είπε κι εγώ δεν έχω λόγο να αμφιβάλλω, καθώς η αγάπη του για τη μονή είναι ολοφάνερη εκτός από όλα τα άλλα και στη διάθεσή του να ενημερώσει τον επισκέπτη για την ιστορία της όπως βέβαια την ξέρει. Επειδή όμως με είδε ιδιαίτερα απαιτητική μου δώρισε το βιβλιαράκι που έγραψε ο Σεβασμιότατος Μητροπολίτης Σύρου και Σικίνου **Δωρόθεος Πολυκανδριώτης**, ώστε να αντλήσω από εκεί τις πληροφορίες που ήθελα.

Άγνωστο παραμένει το πότε χτίστηκε το μοναστήρι. Το βέβαιο πάντως είναι πως το 1775 ο **Όσιος Άνθιμος** ο εκ Κεφαλληνίας, που όργωσε το Αιγαίο με σκοπό την ανέγερση μονών, αποπεράτωσε το μοναστήρι της **Χρυσοπηγής** και οργάνωσε την εκεί υπάρχουσα γυναικεία μοναστική Αδελφότητα. Βέβαιο επίσης είναι πως η μονή διαλύθηκε το 1834 με το διάταγμα που η

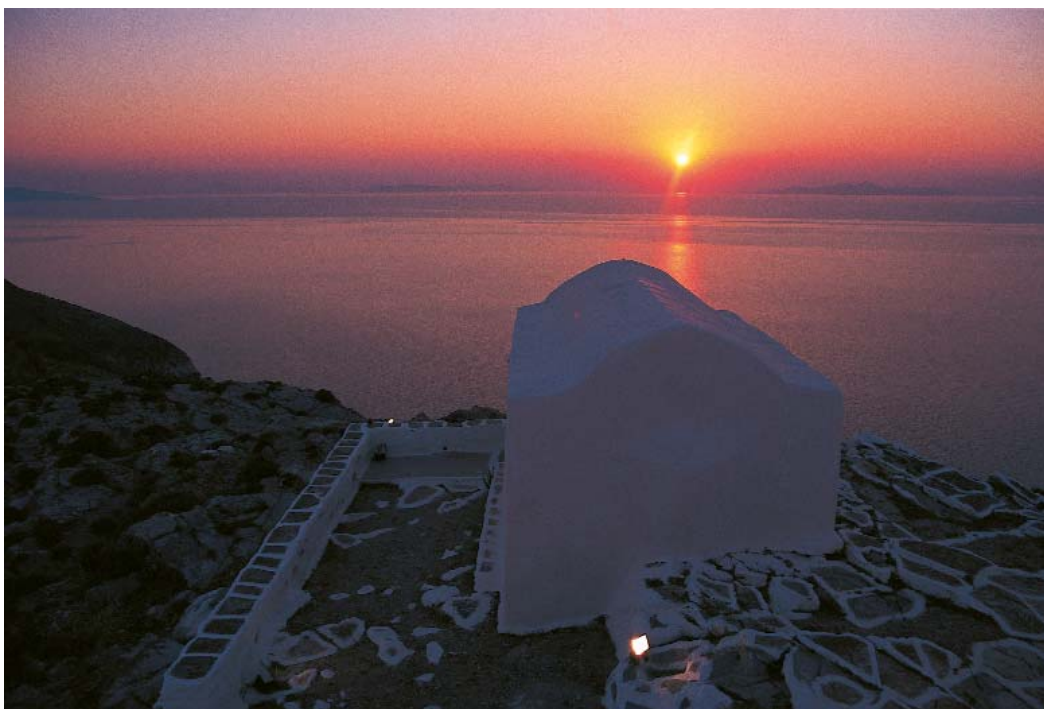
βουαρικη αντιβασιλεία εισηγήθηκε και ο Όθωνας υπέγραψε για τη διάλυση των ολιγάριθμων σε μοναχούς και πτωχών μοναστηριών. Οι μοναχές άφησαν με πόνο τα κελιά τους και φιλοξενήθηκαν μέχρι το θάνατό τους σε οικογένειες της Σικίνου.

Η μονή κατέρρευσε. Ο πανδαμάτωρ χρόνος υπήρξε απέναντί της αδυσώπητος. Το θέαμα του διαλυμένου μοναστηριού στο "φρούδι", όπως λέγεται η κορυφή του λόφου, ήταν αποκρουστικό. Το 1978 άρχισε η αναπαλαίωση και η αναστήλωσή της, η οποία έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Μνημείο μνήμης μιας αξιοσημείωτης νησιώτικης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που καλλιεργήθηκε τον 17ο αι. η μονή αποτελεί σήμερα σημαίνοντα τόπο επίσκεψης. Θαυμάζει κανείς τα πανύψηλα τείχη με τις επάλξεις που καταλήγουν στα νοτιοανατολικά και νοτιοδυτικά σε δύο κυκλικούς πυργίσκους, μα περισσότερο θαυμάζει την τέχνη του λαϊκού μάστορα και απορεί με την τόλμη του να υψώσει τείχος στη βόρεια πλευρά

σύρριζα στην εξαιρετικά απότομη πλευρά του βουνού.

Στο εσωτερικό της μονής ο επισκέπτης μπορεί να δει το καθολικό, ένα μικρό ναό βυζαντινού ρυθμού, περικαλλή στην απλότητα και τη λιτότητά του και στα δεξιά μια σειρά κελιών. Δίπλα από τη μεγάλη αίθουσα του Ηγουμενείου υπάρχουν μικρά κελιά, κάτω από το δάπεδο των οποίων υπήρχαν άλλα με τοξοειδείς πετρόχιστες καμάρες. Από τον κ. Παπαδάκη μαθαίνω πως χρησιμοποιούνταν ως αποθήκες για το κρασί και τα τρόφιμα της μονής. Κελιά υπήρχαν και στ' αριστερά αλλά και πίσω από το ναό. Σε ένα από τα βόρεια κελιά έχει δημιουργηθεί ένα μικρό Λαογραφικό Μουσείο. Ένα άνοιγμα, κάτι σα μυστική κρύπτη στη βορειοανατολική γωνία των κελιών που παρατηρεί ο επισκέπτης, δεν είναι τυχαίο. Από εκεί, κατά την παράδοση, κατέβαιναν με σχοινί κι έφευγαν διαθλάσης όσοι προσέφευγαν στη μονή ζητώντας να σωθούν από τους πειρατές

Ποιητικά όμορφο το πιάγερμα από το εκκλησάκι της Αγίας Άννας, κάτω από το μοναστήρι της Χρυσοπηγής. ΦΩΤ. Μ. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ





Η φωτογραφική συλλογή που δημιούργησε με αγάπη και μεράκι για τον τόπο του ο ομογενής Ιωάννης Μαργέτης στο Χωριό. Η αδελφή του, Κατερίνα Μαργέτη, το σπίτι της οποίας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί φωτογραφικό μουσείο.



που μάστιζαν κάποτε τα ελληνικά νησιά. Προσπαθώ να φαντασθώ τη μονή ντυμένη στα γιορτινά της καθώς στο μεγάλο πανηγύρι της Ζωοδόχου Πηγής όλοι οι Σικινιώτες λαμπρύνουν με την παρουσία τους το χώρο. Φωτίζεται από τα αγιοκέρια και τις λαμπάδες τις μελομυριστές ο ναός της Παναγιάς και η εικόνα της ευωδιάζει φρέσκα πασχαλινά άνθη. Όλοι οι ενήλικες

Σικινιώτες θυμούνται με συγκίνηση εκείνο το Πάσχα του 1979 που έγινε και πάλι μετά από εκατόν σαράντα πέντε χρόνια η γιορτή της Ζωοδόχου Πηγής. Συνηθίζεται κι εδώ όπως και σε πολλά κυκλαδονήσια να παίρνει κάποιος την εικόνα στο σπίτι του για ένα χρόνο. Ο "πανηγυράς" που έχει την τιμή να φιλοξενήσει την ιερή εικόνα αναλαμβάνει την ημέρα της γιορτής την

παρασκευή των κεριών και το κέρασμα του κόσμου με το παραδοσιακό παστέλι. Εκτός από την εικόνα της Παναγίας της Χρυσοπηγής άλλες τρεις εικόνες μένουν σε σπίτια "πανηγυράδων", η εικόνα της *Παντάνασσας* που εορτάζει την Κυριακή της Ορθοδοξίας, η εικόνα των *Εισοδίων της Θεοτόκου* και της *Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού*.

Βέβαια η μεγάλη εικόνα της Χρυσοπηγής φυλάσσεται με ευλάβεια στο ναό του **Αγ. Βασιλείου** στο Χωριό και βγαίνει για να συναντηθεί μ' αυτή που με υπερηφάνεια κρατά ο "πανηγυράς" την ημέρα της Ζωοδόχου Πηγής.

Το **Χωριό** αποτελεί τον άλλο συνοικισμό της Χώρας, την πιο λαϊκή και επομένως την πιο αυθεντική συνοικία. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι σε ένα από τα σπίτια του Χωριού, συγκεκριμένα στο σπίτι ενός μετανάστη στην Αμερική, φιλοξενείται η λαογραφική συλλογή της Σικίνου, οικιακά και αγροτικά σκεύη και εργαλεία κι ένα πιεστήριο εξαγωγής ελαιολάδου.

Το Χωριό κατοικήθηκε πολύ αργότερα σε σχέση με το μεσαιωνικό Κάστρο και με το παρακείμενο Βουνί που αποτελεί την εξωτερική επέκταση του Κάστρου, έχει έτσι τα χαρακτηριστικά ενός παραδοσιακού νησιώτικου οικισμού πιο ελεύθερου, πιο απλού, πιο λιτού. Στο σημείο που αρχίζει το Χωριό βρίσκεται και το παλαιό σχολείο, ένα εντυπωσιακό αρχιτεκτονικά κτίσμα των αρχών του 20ου αι., δωρεά του ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού.

Μικρά σπιτάκια στριμωγμένα το ένα δίπλα στο άλλο, με παράθυρα φορτωμένα χρώματα και μυρωδιές και με πόρτες μισάνοιχτες που σε προκαλούν να χαζέψεις το εσωτερικό τους, με αυλίτσες κάτασπρες, παστρικάς που μοσχοβολούν βασιλικό και φρέσκα μπουγάδα και με πολύ στενά δρομάκια ίσα που χωράει ένας άνθρωπος ή το μουλάρι που κουβαλάει αγγύρια τον καθημερινό ανθρώπινο μόχθο αλλά και τα οικοδομικά υλικά για τα σπίτια που αναστηλώνονται κυρίως από Γερμανούς αγοραστές, είναι η μία πλευρά του Χωριού, η άψυχη. Γιατί υπάρχει και η άλλη, η έμψυχη, το ανθρώπινο στοιχείο που είναι έντονο, ζωντανό, ξέχειλο από αισιο-

δοξία και αφάνταστα φιλική διάθεση. Γυναίκες κάθε ηλικίας συζητούν δυο-δυο, τρεις-τρεις στις αυλές των σπιτιών ή στις εξώπορτες τα νέα της ημέρας κι ασκούνται στην καθιερωμένη κοινωνική κριτική. "*Να πας στην Επισκοπή, είναι κάτι ξεχωριστό σε όλη την Ελλάδα*" μου είπε μια γερόντισσα, όταν της ζήτησα να μου ανοίξει το ναό του Αγ. Βασιλείου. "*Θα πάω οπωσδήποτε*" της είπα, εξάλλου το είχα ήδη κανονίσει.

Η **Επισκοπή**, το μοναστηριακό συγκρότημα που διαμορφώθηκε τον 17ο αι. στη νοτιοδυτική πλευρά της Σικίνου, απέναντι από το σημείο όπου βρέθηκαν τα κατάλοιπα του αρχαίου οικισμού, είναι πραγματικά ξεχωριστή και σ' αυτό έχει παίξει ρόλο καθοριστικό ο ιδιόμορφος ναός της. Βεβαίως στον ίδιο χώρο υπάρχει το βυζαντινό παρεκκλήσι της **Αγ. Άννας** και ερείπια μεταβυζαντινών κτισμάτων, κελιών και άλλων βοηθητικών χώρων, όμως κανένα από αυτά δεν συγκεντρώνει βλέμματα

Δύσκολες στο καθάρισμα αλλά ιδιαίτερα εύγευστες οι αγκινάρες που καθαρίζει η κα. Μαρία.







Προκλητικά ενδιαφέρουσα σύμμειξη προχριστιανικών και μεταχριστιανικών στοιχείων στο ναό της Επισκοπής. Η μετατροπή του ρωμαϊκού μαυσωλείου σε χριστιανικό ναό έγινε το α' μισό του 3ου αι. μ.Χ. και επιτεύχθηκε με την προσθήκη τρούλου, κόγχης, ιερού και τη συμπλήρωση της πρόσοψής του με τοιχοποιία. Και το τοπίο ερεθιστικά γυμνό.

απορίας και θαυμασμού. Αλήθεια, τι έχει συμβεί εδώ πέρα; Τι είναι αυτή η περιέργη σύμμειξη που δεν έχει ταίρι στον ελλαδικό χώρο;

Μέχρι το 1771 που ο περιηγητής Πας φον Κρίνεν ανέφερε την ύπαρξη αυτού του ναού κανείς άλλος από τους προηγηθέντες περιηγητές δεν είχε κάνει την παραμικρή μνεία στο ημερολόγιό του. Ο καθηγητής Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Λουδοβίκος Ρος που έκανε το 1837 εμπειριστατωμένη έρευνα στην περιοχή ταύτισε το μνημείο με το ιερό του Πυθίου Απόλλωνα. Η άποψη επικράτησε για πολλές δεκαετίες. Σήμερα βέβαια γνωρίζουμε πως η Επισκοπή ήταν αρχικά ρωμαϊκό μαυσωλείο που ιδρύθηκε το πρώτο μισό



του 3ου αι. μ.Χ. από κάποιο εύπορο ρωμαίο προς τιμήν της συζύγου του. Η άποψη αυτή είχε διατυπωθεί εδώ κι έναν αιώνα και είχε υποστηριχθεί σε συνέδριο της Εν Αθήναις Γερμανικής Αρχαιολογικής Σχολής, ωστόσο πολλοί ακόμα και σήμερα επιμένουν να μιλούν λανθασμένα για το ιερό του Πυθίου Απόλλωνα που ενώθηκε με το ιερό της Παναγιάς περίπου τον 5ο αι. μ. Χ. *"Προστέθηκε ο τρούλος και η κόγχη του ιερού, η δε πρόσοψη συμπληρώθηκε με τοιχοποιία. Τα ενσωματωμένα στην αψίδα αρχιτεκτονικά μέλη πρωτοβυζαντινού τέμπλου ενίσχυσαν τη διατύπωση της υπόθεσης για μια προγενέστερη χριστιανική φάση του μνημείου"* διαβάζω στο συνοδευτικό κείμενο της φωτογραφίας του μνημείου που εκτίθεται στη Συλλογή Βυζαντινών Αρχαιοτήτων της Σικίνου. Το πιο εντυπωσιακό τμήμα είναι αναμφίβολα η πρόσοψη του μνημείου με τους δυο αράβδατους κίονες που στεφανώνονται με κιονόκρανο δωρικού ρυθμού. Κάπου διάβασα, μάλλον στο βιβλίο του Ζ. Γαβαλά, πως η μετατροπή του μαυσωλείου σε χριστιανικό ναό τη διευκόλυνε η είσοδος του που βρισκόταν, παρά το σύνηθες, δυτικά, όπως δηλαδή σε όλους τους χριστιανικούς ναούς. Χαριτωμένη πινελιά στην αλλοπρόσαλλη συνένωση στοιχείων αποτελεί το καθαρά κυκλαδίτικο καμπαναριό με τα τρία τόξα, στοιχείο που ελαφρύνει κάπως το βαρύ όγκο του ναού.

Οπωσδήποτε η καλύτερη ώρα για να δει κανείς την Επισκοπή είναι η ώρα πριν το



Το μοναστηριακό συγκρότημα της Επισκοπής, όπως διαμορφώθηκε στον 17ο αι., αποτελείται από το ναό της Επισκοπής, το βυζαντινό παρεκκλήσι της Αγίας Άννας και τα ερειπωμένα μεταβυζαντινά κτίσματα κειθίων και άλλων βοηθητικών χώρων.

λιόγευμα. Τότε που τα χαρακτηριστικά του ναού γλυκαίνουν και η περιοχή γίνεται ποιητικά όμορφη. Για να μπορούν να το απολαύσουν και οι επισκέπτες που δεν διαθέτουν μεταφορικό μέσο υπάρχει το λεωφορείο που κάνει τη διαδρομή Αλοπρόνοια-Χώρα-Επισκοπή. Επιστρέφοντας δε από τον εντυπωσιακό ναό με χορτασμένη την αίσθηση της όρασης μπορούν να συνεχίσουν με άλλα αξιοθέατα, φαγητό και ποτό στις ταβέρνες και στα μπαράκια της Χώρας και της Αλοπρόνοιας. Άλλωστε στα σημαντικά πλεονεκτήματα του νησιού είναι, όπως είπαμε, το καλό φαγητό και το κρασί. Και όταν μια ωραία μέρα κλείνει με ευτυχία τότε χαράσσεται στη μνήμη και δε φεύγει ποτέ! Πιστέψτε με!

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στον πρόεδρο της Σικίνου, **Γιώργο Μάναλη** για τη φιλοξενία που μας πρόσφερε, στην επιμελήτρια Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, **Αγγελική Μητσάνη** για την εξαιρετι-

κή συνεργασία, την **Άννα Βενιέρη** για τις πληροφορίες σχετικά με τη μελισσοκομική τέχνη αλλά και για τα υπέροχα παστέλια που έφτιαξε για μας, τον **παπα -Θόδωρο** για τις συζητήσεις μας και για το θαυμάσιο μέλι που μας φίλεψε, τον **παπα - Σπύρο**, την **οικογένεια Γαρμπή**, την **Κατερίνα Μαργέτη** που φροντίζει το Λαογραφικό Μουσείο και τον **Θόδωρο Σκαμπαβίρια** για τις φωτογραφίες της Σικίνου.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Στη Σίκινο φθάνει κανείς ακτοπλοϊκά από το λιμάνι του Πειραιά (Λιμεναρχείο Πειραιά: τηλ. 210-4226000-5).

Κοινοτικό Γραφείο Σικίνου: 22860/51238.

Πρακτορείο Σικίνου: 22860/51168.

Αστυνομία Σικίνου: 22860/51222.

Καταλύματα για διαμονή:

"Ξενοδοχείο Καμάρες", Γιώργος Μάναλης, τηλ. 22860/51281, 51234,

"Πόρτο Σίκινος", τηλ. 22860/51220,
"Όστρια", τηλ. 22860/51074,
"Λουκάς", τηλ. 22860/51076,
"Φλώρα", τηλ. 22860/51214,
"Χαρούλα", τηλ. 22860/51212,
"Μαργέτης", τηλ. 22860/51253,
"Διβόλη", τηλ. 22860/51005.

**Προτάσεις για φαγητό στην
Αλοπρόνοια:**

Βράχος, τηλ. 22860/51134,
Μελτέμι, τηλ. 22860/51098,
Λουκάς, τηλ. 22860/51076,
Όστρια, τηλ. 22860/51074,
Νέοι Καιροί, τηλ. 22860/51069.

Προτάσεις για φαγητό στη Χώρα:

Κληματαριά, τηλ. 22860/51065,
Το Στέκι του Γαρμπί, τηλ. 22860/51215,
Κάστρο, τηλ. 22860/51026,
Πλατεία, τηλ. 22860/51156.

Για ποτό στη Χώρα:

Θημωνιές, τηλ. 22860/51000,
Μαριολίνα, τηλ. 22860/51125,
Λιοτρίβι, τηλ. 22860/51140.



ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ Ζαφειρίου Δ. Γαβαλά, "Η νήσος Σίκινος", Εν Αθήναις 1931.
- ♦ Οδυσσέα Ελύτη, "Ο κήπος με τις ανταπάτες", Αθήνα 1999.
- ♦ Δημήτρη Γαβαλά, Ποιήματα, 1973-2003, εκδ. Γαβριηλίδη.

Με τι καρδιά να αφήσεις το όμορφο λιμάνι για να ξανοιχτείς στο πέλαγο; Μόνο η ελπίδα ότι θα ξανάρθεις συγκρατεί τα δάκρυα.

